UŽUSIENIS

EINA PER LAIKĄ

Panerių dvaro plano fragmentas, 1844 m.

ANKSTESNI GYVENVIETĖS TYRINĖJIMAI IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

Apie Užusienio (*Zaścianki*, *Zaścianek*, *Застенки*) gyvenvietę informacijos literatūroje labai mažai. 2007 m. iš Užusienio kilusi ir šiuo metu Lenkijoje gyvenanti Dorota Bordovska Varšuvos gyvybės mokslų universitete parengė diplominį darbą „*Wspólnota Zaścianka jednością silna*“, o 2009 m. pakoreguotas tos pačios autorės darbas pateko į knygą „*Drobna szlachta dawniej i dziś*“ (sud. I. Kotowicz-Borowy). D. Bordovska savo darbe pasinaudojo Lietuvos valstybės istorijos archyvo (toliau – LVIA) bylomis, pakalbino tuo metu dar buvusius gyvus kaimo senolius, gilinosi į jų tradicijas, publikavo archyvines gyventojų nuotraukas. 2012 m. senjorų futbolo turnyro „Užusienio pavasaris 2012“ proga išleistas 16 psl. leidinys apie Užusienio futbolo komandos istoriją (sudarytojas Romualdas Kazlauskas), jame gausu nuotraukų iš gyventojų asmeninių archyvų. Taip pat spaudoje yra pasirodę pavienių straipsnių apie gyventojų kovas dėl praeityje nacionalizuotos žemės, pradinę mokyklą „Kregždutė“. Daugiau atskirų leidinių, skirtų Užusieniui, nerasta. Kovodami dėl nacionalizuotos žemės grąžinimo, kai kurie gyventojai aktyviai ieškojo valstybiniuose archyvuose išlikusių su žeme ar jų gimine susijusių dokumentų, jie papildo bendrą supratimą apie kaimo gyvenimą iki Antrojo pasaulinio karo, rastas vertingas XIX a. vid. žemėlapis.

Šiame darbe dalinai remiamasi anksčiau publikuotais darbais ir pateikiama naujos informacijos, daugiausiai kartografinės, kuri leidžia stebėti gyvenvietės raidą per pastaruosius 200 metų. Ieškant medžiagos susidurta su šiais sunkumais: sparčiai mažėja žmonių, Užusienyje gyvenusių iki karo ir vis dar turinčių gerą atmintį, o taip pat gana skurdus palikimas archyvuose. Tyrinėjimus apsunkina neoriginalus gyvenvietės pavadinimas, kuris dažnai naudotas kaip bendrinis terminas (žr. plačiau prie Valakų reformos).

Užusienio gyventojai ir kiti suinteresuoti asmenys maloniai kviečiami pildyti ar taisyti šiame darbe surinktą medžiagą.

KRIKŠTAS, PANERIAI IR UŽUSIENIS

Nagrinėjant Užusienio kaimo istoriją, pravartu susipažinti su Paneriais – istorine Vilniaus vietove, su kuria Užusienis ilgą laiką buvo susijęs. 1387 m. oficialiai įvyko Lietuvos didžiosios kunigaikštystės – paskutinės Europoje pagoniškos valstybės – krikštas. Ta proga karalius Jogaila išleido keletą svarbių teisinių dokumentų, iš kurių vienas skelbė privilegiją Vilniaus vyskupui. Privilegija reiškė bažnytinės žemėvaldos steigimą, taigi vyskupui ir kapitulai[1] atiteko dideli Vilniaus ir kitų Lietuvos vietovių žemės plotai. Valstybė atsisakė tose žemėse esančių gamtos turtų, pajamų iš valstiečių, bet kokių teisių į bažnytinės žemės gyventojus, net nuo jų karo prievolės. 1390 m. karalius Jogaila Vilniaus katedros kapitulai perdavė valdyti ir plačias Panerių apylinkes.[2] Katedros kanauninkai ir prelatai naudojo šią teritoriją įvairioms ūkinėms reikmėms: statybai buvo kertami pušynai, iš vietos žaliavų gaminamos plytos, medžių drevėse augintos bitės, susiformavo dvarelio tipo gyvenvietė (neišliko) maždaug ties dabartiniais pramoniniais pastatais Savanorių pr. 183 ir 178. Kapitula žaliavas ir gatavus produktus iš Panerių parduodavo ir kitiems vienuolynams, bažnyčioms bei pasauliečiams pirkėjams. XVI a. šios valdos buvo išnuomotos, siekiant padalinti gaunamą pelną tarp kapitulos narių. Tikėtina, kad visa ši ūkinė veikla buvo vykdoma ir dabartinio Užusienio kaimo teritorijoje.

---

[1] Kapitulų pagrindinės funkcijos buvo kartu su vyskupu administruoti katedros bažnyčią, prižiūrėti vyskupiją po vyskupo mirties, rinkti naują vyskupą. Kitaip tariant, tai buvo vyskupą kontroliuojanti, o kartu ir pagalbinė institucija. Kartu kapitula turėjo prižiūrėti jai priklausančias žemes (iš kurių gaudavo išlaikymą), jose įsteigtas bažnyčias (turėjo patronato teisę), posesijas mieste. Iš pradžių (1390 m.) buvo įsteigta 12-os pareigybių kapitula: 2 prelatūros (prepozitas ir dekanas) bei 10 kanauninkų. Dažnai būtent kapitula išrinkdavo vyskupą, o neretai siūlomas kandidatas vyskupijos ordinaro pareigoms užimti būdavo iš kapitulos narių.

[2] Drėma V. *Dingęs Vilnius*, Vilnius, 2013, p. 402–404.

ПЛАНЪ

принадлежащей къ казенному имѣнію Панары, деревни Застенка

ВИЛЕНСКОЙ ГУБЕРНІИ Виленскаго УѢЗДА

Рудоминской волости.

Составленный чинами Виленской Люстраціонной Коммисіи въ 1869 году.

Всего въ планѣ 369,93 дес. — саж.

Uzusienio kaimo planas, 1869 m.

VALAKŲ REFORMA

Dabartinio tipo kaimiška gyvenvietė Užusienyje tikriausiai susidarė visoje Lietuvos didžiojoje kunigaikštystėje (toliau – LDK) vykdant Valakų reformą. Valakų reforma – tai LDK feodalinė žemės reforma, 1547–1566 m. padaryta Lietuvoje ir dalyje Baltarusijos. Svarbiausias jos tikslas – padidinti didžiojo kunigaikščio (toliau – DK) iždo pajamas, tolygiai paskirstyti valstiečiams feodalines prievoles.[3] Reforma vykdyta keliomis kryptimis:

1) žemė išmatuota valakais (1 valakas lygus apie 21,36 ha);
2) nustatytas žemės kadastras (žemė suskirstyta į gerą, vidutinę, prastą ir labai prastą);
3) pakeista kaimo struktūra (atsiranda gatviniai kaimai);
4) įvesta rėžių sistema ir trilaukė sėjomaina;
5) atskirtos bajorų žemės, įsiterpusios į didžiojo kunigaikščio žemes.

Reforma palietė ir LDK miestus. Reformos rezultatai: įsigalėjo trilaukė sėjomaina, padidėjo žemės ūkio pajamingumas (nuo 20 tūkst. kapų lietuviškų grašių prieš reformą iki 82 tūkst. kapų lietuviškų grašių 1588 m.), panaikinta valstiečių žemėvalda.[4] Po reformos valstiečių sodybos, prieš tai išsidėsčiusios pavieniui, buvo sukeltos į gatvinio tipo kaimus, įkurtus prie jiems priklausančių valakų.

Vykdant reformą, dėl natūralių kliūčių ne visada pavykdavo suformuoti taisyklingus valakus, todėl už jų ribų atsirado vadinamieji užusieniai. Užusieniai – tai žemė, po Valakų reformos likusi už kaimui skirtų valakų (dažniausiai kuo taisyklingesnio keturkampio sklypo) ribos. Nuo XVI a. antr. p. minimi valsčių, dvarų inventoriuose. Prie kaimų kartais būdavo keli net iki kelių valakų ploto užusieniai. Tokią žemę apdirbdavo turtingesnės valstiečių šeimos, kurios turėjo pakankamai žmonių ir inventoriaus. Mokesčiai ir prievolės už užusienius buvo mažesni negu už valakinę žemę.[5]

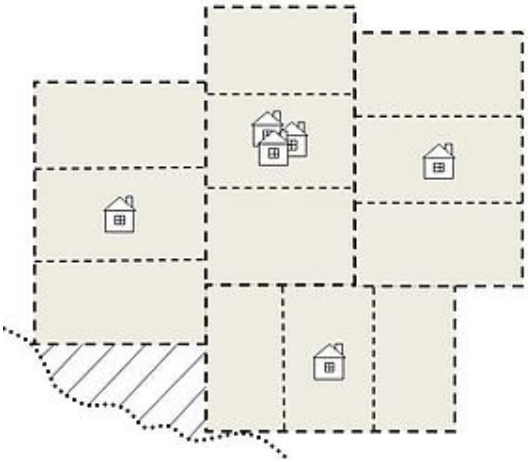

Valdų išdėstymo schema: stora linija parodytos valakų ribos (sienos), pusiau stora linija - valakų padalijimas į tris dalis. Užštrichuota teritorija buvo vadinama užusieniu. Vienas namelis vaizduoja valstiečio kiemą (dūmą), keli nameliai - kaimą.

Istorinę analizę apsunkina tai, kad užusienių visoje LDK buvo daug ir mūsų nagrinėjamo kaimo pavadinimas dažnai galėjo būti painiojamas su bet kuriuo kitu užusieniu. Vis dėlto, iš XIX a. kartografinės medžiagos matyti, kad Užusienio kaimo pavadinimas buvo rašomas didelėmis raidėmis, planuose, palyginus su kitais Vilniaus apylinkių užusieniais, pažymėta daugiau namų, o tai parodo, kad Užusienis buvo gana reikšminga, netgi savotiškai autonomiška gyvenvietė. Faktą, kad užusienius dažnai apdirbdavo turtingesnės valstiečių šeimos arba

[3] *Visuotinė lietuvių enciklopedija* (toliau – *VLE*), Vilnius, 2013, t. XXIV, p. 567–568.
[4] http://istorijatau.lt/rubrikos/zodynas/valaku-reforma
[5] *VLE*, Vilnius, 2013, t. XXIV, p. 484.

Vilniaus miesto plano fragmentas, 1892 m.

smulkioji bajorija dalinai patvirtintų senųjų kaimo gyventojų žinios apie jų šlėktišką (bajorišką) kilmę. Užusienio senbuviais, kurių šaknys galbūt siekia XVI a., įvardijamos trys giminės, jų atstovai čia gyvena iki šiol: Šulskiai *(Szulski)*, Zacharevičiai *(Zacharewicz)*, Bordovskiai *(Bordowski)*. Su laiku į kaimą atvyko kitų giminių atstovų, pavardžių sąrašas išsiplėtė. Deja, apie kaimo istoriją iki XIX a. daugiau žinių praktiškai nėra.

UŽUSIENIS XIX A.

1795 m. buvo padalinta Lenkijos–Lietuvos valstybė ir didelė dalis dabartinės Lietuvos teritorijos atiteko Rusijos imperijai. Po 1830–1831 ir 1863–1864 m. ginkluotų sukilimų prieš imperinę valdžią, carinės Rusijos administracija ėmėsi suvaržymų, dažnai nukreiptų į katalikų bažnyčią, lenkų (tame tarpe ir lietuvių) kilmės žmones, ypač smulkiąją bajoriją. Paneriai, kadaise buvę Bažnyčios nuosavybe, perėjo į valstybės rankas. 1844 m. parengtas Panerių valstybinės žemės *(казенное имение)* planas, jis nubraižytas vykdant 1844 m. Rusijos vidaus reikalų ministro įsakymą išmatuoti miestų valstybinę žemę Vilniaus gubernijoje. Plano sudarymo tikslas buvo parodyti miesto ribą ir atriboti valdišką žemę ir privačias aplinkinių dvarininkų valdas. Toliau pateikiamame ketvirtajame plano lakšte rodoma didžiausia tuometinio Panerių dvaro teritorija, sutampanti su dabartiniais Aukštųjų ir Žemųjų Panerių rajonais ir juos supančiais miškais. Šiaurėje dvaro palivarkas šliejosi prie Neries, pietuose nelabai miškingoje vietoje buvo Užusienių kaimas, dar piečiau teritorija ribojosi su Lenskių Baltąja Voke, o iš rytų ją ribojo Eišiškių kelias, už kurio plytėjo dvarininko Vrublevskio Salininkai. Matininkas tiksliai perteikė miškingą ir labai raižytą, vietomis pelkėtą vietovę, štrichais išryškindamas kalvas, keliukus ir nedidelių gyvenviečių kontūrus.[6] Nors plano originalas saugomas Rusijos valstybiniame istorijos archyve ir norint jį apžiūrėti reikėtų vykti į Sankt Peterburgą, 2016 m. knygoje „Vilniaus miesto planai“ publikuota kopija suteikia pakankamai vertingos informacijos. Šiame plane matomi iš dabartinių žemėlapių praktiškai išnykę toponimai, kurie vis dar naudojami Užusienio gyventojų, pvz., *Лысагора* („plikas kalnas“), *Максимишки* („Maksimiškės“), *Пяски* („smėliai“). Taip pat plane akivaizdus iki šių dienų išsilaikęs senųjų gatvių tinklas: dabartinės Užusienio, Zervynų, Palionių, Spenglos, šiek tiek Pivašiūnų g., Žiūrų g. Viršutinėje dalyje matosi neišlikę Panerių dvaro palivarko pastatai su tvenkiniais ir kanalais, kurie dalinai išstovėjo iki XX a. 6 deš.

1869 m. Vilniaus gubernijos braižykla sudarė naują Užusienio kaimo planą.[7] Dešimtmetį po 1863–1864 m. sukilimo buvo masiškai daromi planai visoje Lietuvos teritorijoje, nes vienas iš carinės politikos tikslų buvo per žemių nusavinimo politiką rusinti kraštą. Galimai dėl tos pačios priežasties 1869 m. buvo sudarytas ir detalus Užusienio planas. Tuo metu kaime stovėjo 49 namai. Šiame plane, palyginus su 1844 m. planu, išryškėja nauja gatvė – dabartinė Jašiūnų. Plano antraštėje yra prierašas, sakantis, jog tuo metu Užusienio kaimas priklausė Panerių dvarui, Rudaminos valsčiui (*gmina*, *волость*), Vilniaus gubernijai. Iš tiesų, daug LVIA saugomų archyvinių dokumentų priskirti Rudaminos valsčiaus byloms. Rudaminos valsčius, į kurį įėjo ir Paneriai, ir tuo pačiu Užusienis, egzistavo iki 1950 m.

Užusienio kaimas taip pat pateko į 1892 m. Vilniaus miesto ir apylinkių žemėlapį (žr. prieš tai esantį puslapį).

[6] *Vilniaus miesto planai*, sud. Vitkauskienė B. R., Vilnius, 2016, p. 156.
[7] План дер. ЗАСТЕНКИ казенного им. ПАНАРЫ Виленского у., *LVIA*, f. 526, ap. 3, b. 1035, l. 1.

Vilniaus miesto plano fragmentas, 1935 m.

Vokiečių karo ortofotografija su pažymėtu Užusienio oro uostu, 1944 m.

ANTRASIS PASAULINIS KARAS

Pirmojo pasaulinio karo metais kaimas praktiškai nenukentėjo, tarpukaris taip pat pasižymėjo ramybe. Antrojo pasaulinio karo įvykiai ryškiau palietė Užusienį: pasak kai kurių senbuvių per kaimą į Panerius šaudyti buvo vedami Vilniaus žydai, o tamsesnio gymio gyventojai bijojo būti supainioti ir taip pat tapti mirtininkais. Vyresnieji gyventojai dar ilgai prisiminė aidą raudų, sklindantį iš Panerių (Panerių memorialą ir Užusienį skiria apie 5 km atstumas), šūvių garsus, deginamų lavonų kvapą.[8] Tiesa, kai kurių kitų gyventojų teigimu, per kaimą Panerių mirtininkai varomi nebuvo.

Kaimo moterys atsimena, kad abiejų kovojančių pusių kariškiai atvykdavo į kaimą pašokti su vietinėmis merginomis, tačiau jokių neigiamų incidentų neįvyko.

Iš 1944 m. karo ortofotografijų iškyla dar vienas įdomus faktas – Užusienyje galimai veikė rezervinis aerodromas „Flugplatz Wilna II“. Greičiausiai tai tebuvo tarp rėžių kietai suplūkto grunto pakilimo takas, kuriuo nebuvo aktyviai naudojamasi.

Į kai kurių gyventojų atmintį įsirėžė 1944 m. liepą į vakarus judantys sovietų tankai, dalies kolonų judėjimas per kaimą tęsėsi 2–3 dienas.

---

[8] *Drobna szlachta dawniej i dziś*, red. I. Kotowicz-Borowy, Ciechanów, 2009, p. 206–207, 212.

Vokiečių karo ortofotografija, 1944 m.

SOVIETMETIS

Sovietinės valdžios atėjimas pasižymėjo privačios nuosavybės nacionalizacija. Kaime taip pat buvo žmonių, kurie patyrė Sibiro tremtį. Didelėje dalyje nacionalizuotos žemės ėmė veikti Dekoratyvinių augalų ūkis, buvo suformuoti taisyklingos formos stačiakampiai sklypai su žvyrkeliais tarp jų. 6 deš. prasidėjo naujų namų (daugiausiai medinių) statyba palei Užusienio gatvę kryptimi miesto link, daugelį naujų namų tuo metu statėsi senųjų kaimo gyventojų giminaičiai. 1969 m., plečiant Vilniaus miesto administracines ribas, Užusienis prijungtas prie miesto. Elektra gyvenvietėje atsirado kiek anksčiau, 1963 m. kovą, vandentiekis 1973 m. 1967 m. atidarytas naujas viešojo transporto maršrutas Nr. 3 „Stotis–Dilgynė“, palengvinęs kaimo gyventojų susisiekimą su miestu. Autobusas kartais užsukdavo į patį Užusienį. Dėl smėlingo, dar tuomet neasfaltuoto ir didžiules dulkes nešančio kelio, Užusienio g. kartais vadinta „celina“ (liet. plėšinys), t. y., neįdirbta, nenaudojama žeme, šis terminas dažniausiai buvo taikomas Kazachstano stepėms apibūdinti. Kita alternatyva keliaujantiems į miestą buvo tarpmiestinis autobusas Rūdninkai–Vilnius, važiavęs Eišiškių plentu. Iki šiol važiuojantis miesto autobusas Nr. 41 „Stotis–Užusienis“ pradėjo kursuoti 1981 m.[9] Neilgai trukus 9 deš. duris atvėrė kaimo parduotuvė, po kelių metų buvo išasfaltuota gatvės atkarpa nuo stotelės iki jos.

Sovietmečiu pasikeitė ir įprastinė laidojimo vieta – anksčiau įprastas Panerių kapines 1963 m. pakeitė Vaidotų kapinės, tais metais jose palaidotas pirmas Užusienio gyventojas. Panerių kapinėse tuo metu uždrausta laidoti dėl planuojamų teritorijos tvarkymo darbų, svarbu prisiminti, kad tai pats svarbiausias istorinis kelias iš Vilniaus į vakarus, tuo metu buvo tiesiama nauja kelio atkarpa, o senieji Panerių gyventojai netgi prisimena taip ir nebaigtą statyti paminklą Stalinui tarp Panerių koplyčios ir kapinių. Stalinas turėjo „pasitikti“ atvykstančius į miestą svečius.

Užusienio jaunimo sportinis gyvenimas suaktyvėjo 1982 m., kuomet vietos jaunuoliai paprašė Dekoratyvinių augalų tarybinio ūkio direktorių išskirti žemės sklypą futbolo stadionui. Pasiūlymui buvo pritarta, tad gavę erdvės jaunuoliai savo rankomis įsirengė sporto aikštyną, kuris sėkmingai tarnauja iki šiol.

UŽUSIENIS KAIP PRAMONĖS ZONA

XX a. 7 deš. pabaigoje pradėta aktyviai svarstyti apie Vilniaus miesto pramonės zonų išplėtimą.[10] Esamose miesto teritorijose buvo beveik išnaudoti galimi pramonės teritorijų plėtros pajėgumai, todėl siūlyta atsisakyti Užusienyje jau veikusio dekoratyvinių augalų medelyno ir vietoj jo statyti gamyklas, t. y., įkurti 8-ąją Vilniaus pramonės zoną. Buvo pasitelkiami tokie argumentai kaip artumas geležinkeliui, plentui, oro uostui, lygus reljefas. Siūlyta nutiesti geležinkelio privažiuojamąjį kelią nuo Kirtimų stoties. Vis dėlto šie planai nebuvo įgyvendinti ir kaimas liko ramaus gyvenimo ir švaraus oro užutekiu.

[9] http://tinklarastis.nvtka.lt/3150.aspx

[10] Pramonės augimo perspektyvos Vilniaus mieste, *Statyba ir architektūra*, 1968, liepa, p. 4–6.

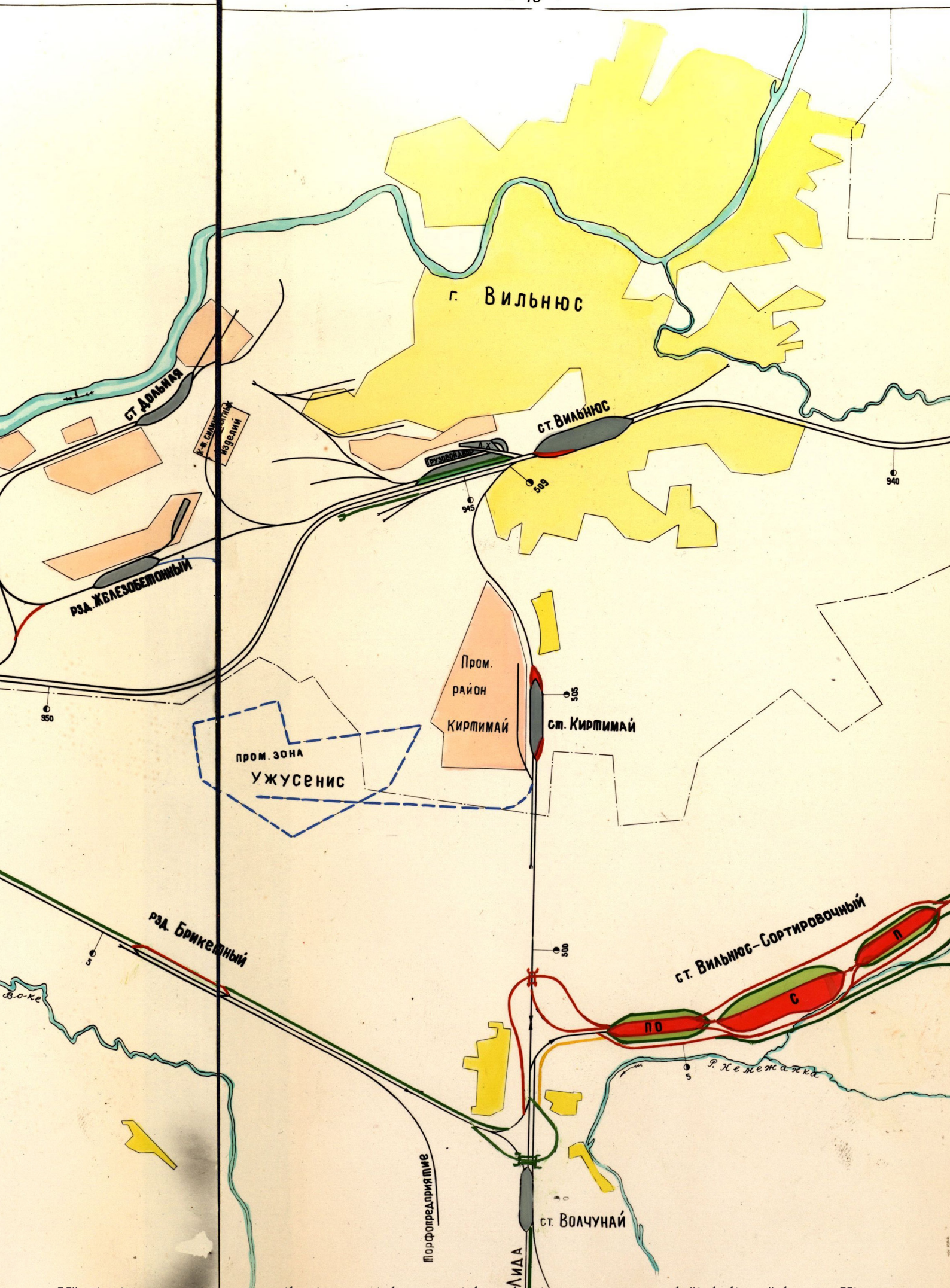

Užusienio pramoninės zonos įkūrimo pasiūlymo projektas, kuriame numatyta geležinkelio atšaka nuo Kirtimų geležinkelio stoties. Vilniaus regioninis valstybės archyvas, 1970 m.

PRADINIŲ MOKYKLŲ ISTORIJA

Švietimo istorija ankstyvuoju laikotarpiu Užusienyje gana paini. Žinoma, kad vaikai mokėsi tai vienuose, tai kituose eilinių žmonių namuose, pvz., D. Bordovskos darbe minima, kad mokyklėlė Zacharevičių namuose įkurta dar 1890 m. Yra fragmentiškų gyventojų atsiminimų apie mokyklą, veikusią dabartinėje Sausupio g., taigi jau už geležinkelio. 1937–1938 m. Užusienio mokykla veikė Juzefo Tarasevičiaus namuose. Karo pradžioje veikla sustabdyta, o 1943–1946 m. atnaujinta Andžejaus Zacharevičiaus namuose. Po karo vaikai ėjo į mokyklą Paneriuose, tačiau labai norėjo, kad mokykla būtų jų kaime, todėl rinko po 5 rublius nuo kiekvienos šeimos, o už surinktus pinigus buvo nupirktas pastatas Juodšiliuose, kurį gyventojai pervežė į

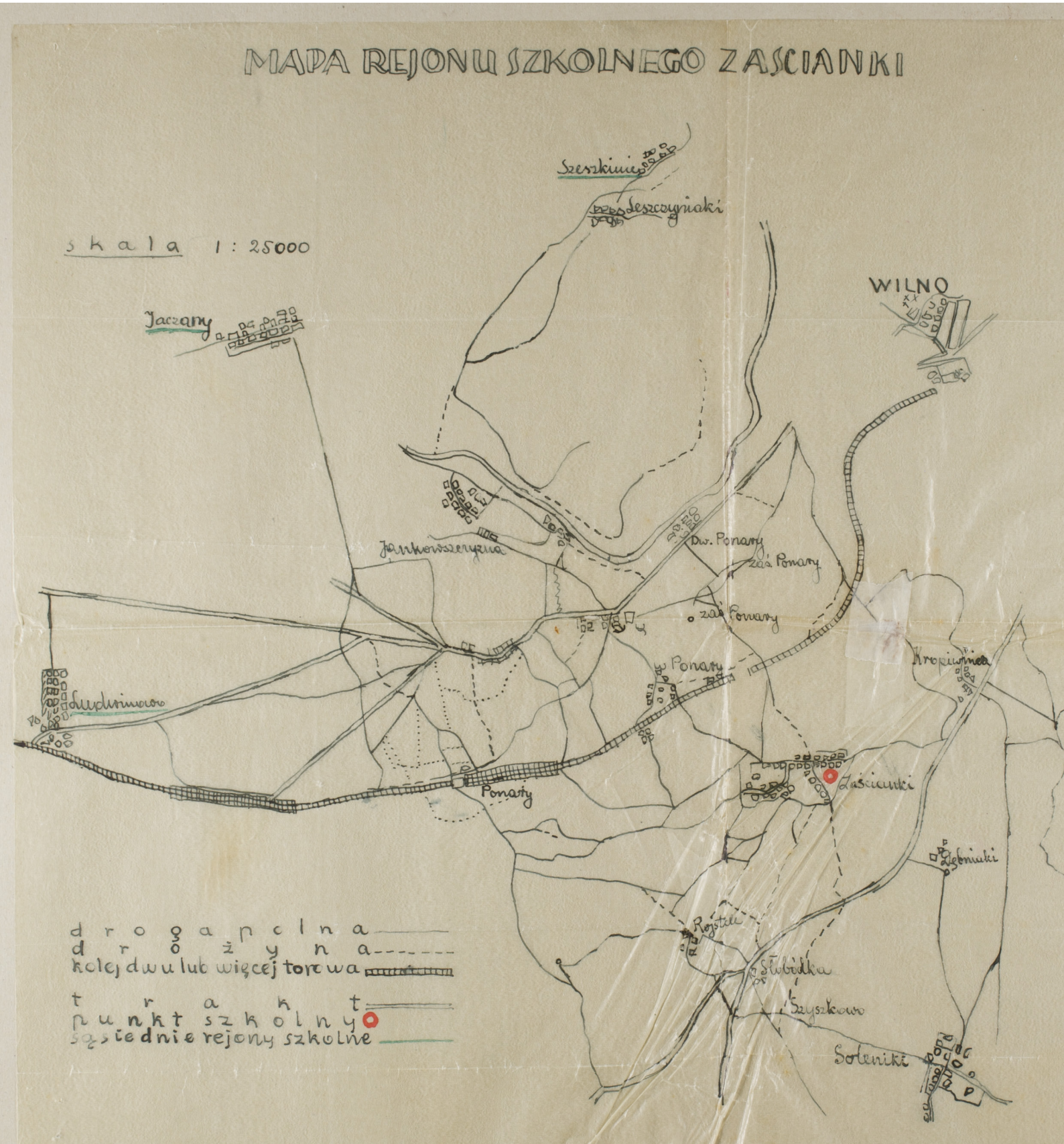

Užusienį. 1949–2013 m. pradinė mokykla veikė šiame pastate, esančiame adresu Užusienio g. 91.[11] Šiuo metu čia veikia 2006 m. įkurtos Užusienio bendruomenės namai.

Įdomūs dokumentai iš tarpukario išlikę Lietuvos centriniame valstybės archyve (toliau – LCVA). Iš išlikusių dokumentų galima sužinoti tikslų pamokų tvarkaraštį: vaikai mokėsi lenkų kalbos, aritmetikos, geografijos, dainavimo, religijos, istorijos, piešimo, o pamokos vyko 6 dienas į savaitę. Planai išduoda, kad mokykla keitė savo alokaciją, veikė vis kituose namuose. Įdomu, kad mokykla Užusienyje aptarnavo ne tik patį kaimą, bet ir apylinkes, įskaitant Panerius, nes Užusienyje gyveno daugiausiai vaikų. Pvz., 1938–1939 mokslo metais Užusienyje buvo 74 vaikai, gimę 1925–1931 m.

[11] *Drobna szlachta dawniej i dziś*, red. I. Kotowicz-Borowy, Ciechanów, 2009, p. 208.

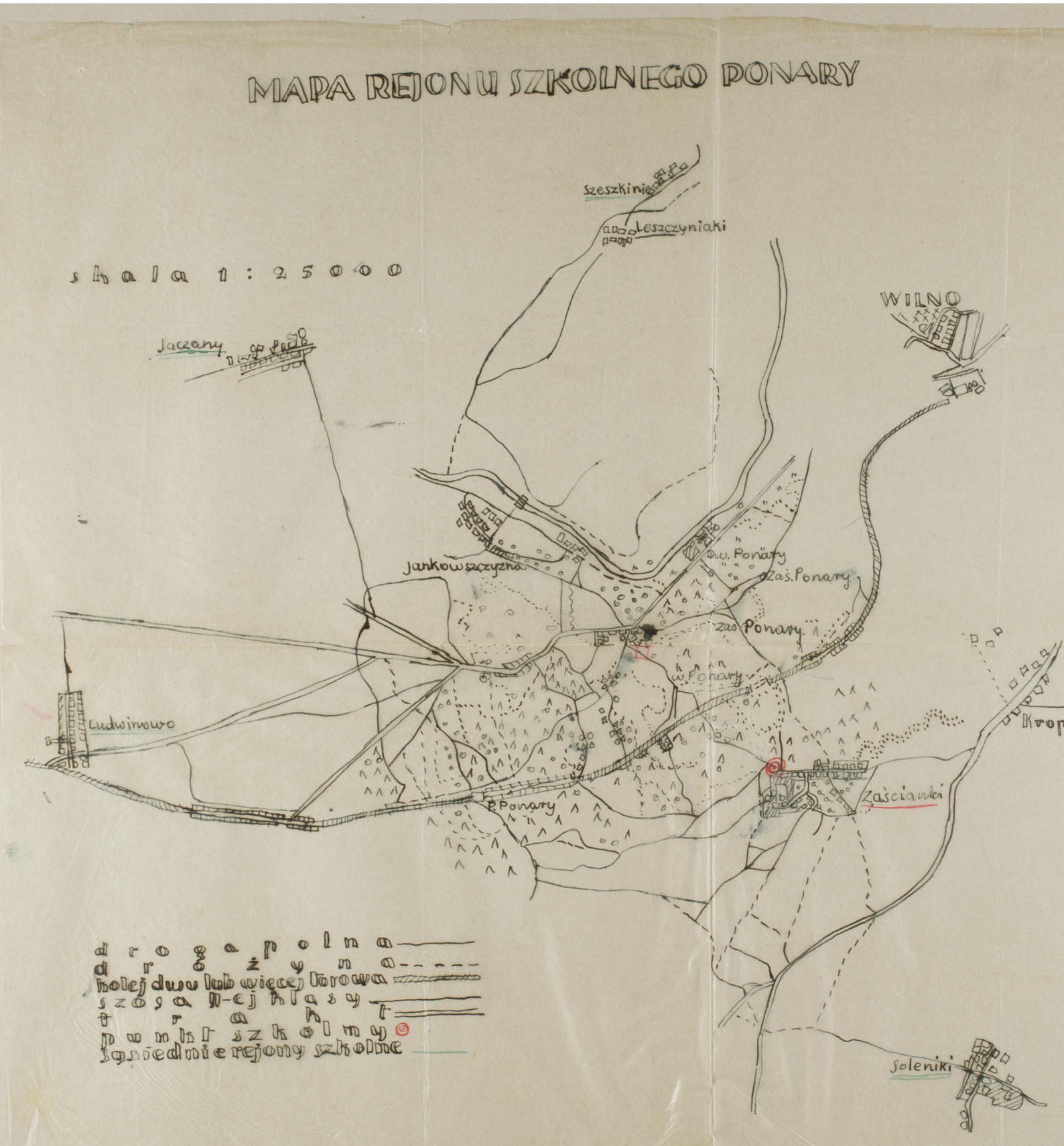

UŽUSIENIO DABARTIS

Po Lietuvos Nepriklausomybės atgavimo į Užusienį pradėjo keltis naujakuriai, daugiausiai lietuvių tautybės (dauguma senųjų kaimo gyventojų yra lenkai). Statybos palei Užusienio ir keletą gretimų gatvelių Eišiškių plento link prasidėjo apie 1996 m. Taip pat nustojo veikti dekoratyvinių augalų ūkis, jo turtą perėmusi įmonė „Alvilė“ buvo vienas pagrindinių barjerų, trukdančių gyventojams susigrąžinti per karą nacionalizuotą žemę. 2006 m. įkurta Užusienio bendruomenė, konsolidavusi žmonių jėgas tiek kovojant dėl žemės, tiek kasdieniame bendravime. Dalyje atgautų žemių auga nauji kvartalai, gyvenvietė plečiasi. 2012 m. netoli kaimo galo pastatyta šiuolaikiška lauko koplytėlė, joje gyvos maldos tradicijos. Užusienio gyventojai taip pat esmingai prisidėjo prie Panerių koplyčios stogo remonto. Kasmet bendruomenė rengia jau tradicija tampančius senjorų futbolo turnyrus, Kalėdines šventes, talkas, derliaus šventes *Dožynki* ir kt. Gyvenimas juda į priekį, Užusienis taip pat toliau keliauja laiku.

Akimirka iš Užusienyje vykusio Naujininkų seniūnijos senjorų futbolo turnyro, 2017 m.

Leidinį sudarė Albertas Kazlauskas. Autorius dėkoja Užusienio gyventojams, prisidėjusiems prie leidinio savo pasidalintomis žiniomis, anksčiau atrasta archyvine medžiaga ir tikisi, kad šis darbas paskatins tolimesnį gyventojų domėjimąsi savo tėvyne.
2017 m.

Wypełnić według stanu z dnia 1. X. 1938 r. dwa egzemplarze i 1 egzemplarz zwrócić przed 5. X. 1938 r. Inspektorowi Szkolnemu.

(Jeżeli nie starczy miejsca, można powiększyć tablice przez doklejenie paska papieru, albo użyć dla jednej szkoły dwu arkuszy).

Powiat: Wileńsko-Trocki

Gmina ~~miejska~~, wiejska: Rudomino
(Niepotrzebne wykreślić)

Sprawozdanie z organizacji publicznej szkoły powszechnej I stopnia Nr ..... w Zaściankach (Miejscowość) w roku szkolnym 1938/39

Miejscowość: Zaścianki

Nr obwodu (rejonu) szkoły: 8

Przyjęto za podstawę plan godzin szkoły*) o 1 nauczycielu ~~(ach)~~, wariant —, przy czym w oddziale (łach) — zastosowano plan godzin o — nauczyciel —, wariant —

Szkoła jest ~~męska~~, ~~żeńska~~, koedukacyjna: koedukacyjna Język (i) nauczania polski Języki nauczane jako przedmioty —

Nauka czytania i pisania w klasie pierwszej rozpoczyna się w języku polskim

TABL. 1. Dzieci w wieku obowiązku szkolnego zamieszkałe w obwodzie tej szkoły.

Miejscowości należące do obwodu (rejonu) tej szkoły	Odległość od szkoły w km	Ogółem dzieci urodzonych w latach 1931—1929	w tym urodzonych w roku 1931	z liczby dzieci podanej w r. 3: uczy się w tej publicznej szkole powsz.	w innej publicznej szkole powsz.	w prywatnych szkołach	w domu	nie pobiera nauki
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Zaścianki	0,25	74	9	62	2	—	—	10
Ponary - powiat	2	67	10	36	9	—	—	22
Ponary - miasto	3	20	3	—	7	3	2	8
Ogółem		161	22	98	18	3	2	40

UWAGA: Według me tryki szkolnej.

TABL. 2. Uczniowie według stanu z dnia 1. października 1938 r.

Z ogólnej liczby uczniów przypada na:

Klasa	Ogółem uczniów zapisanych	uczniów, którzy w ub. r. szk. uczęszczali do tej szkoły i z końcem roku: przeszli do klasy następnej	przeszli na 2-gi rok nauki w kl. 2-let., na drugi lub trzeci w kl. 3-let.: Ogółem	w tym: w wyn. poprzyl.	niekla-syfik.	pozostali w tej samej klasie na dodatkowy rok nauki: Ogółem	w tym nie klasyfik.	uczniów nowoprzyjętych do tej szkoły w bież. r. szk.: na podstawie świadectw: do kl. wyższej (od tej, w której byli w ub. r. szk.)	do kl. niższej (od tej, w której byli w ub. r. szk.)	do tej samej kl. co w ub. r. na następny rok nauki	do tej samej klasy na dodatkowy rok nauki	na podstawie egzaminu	do kl. I (bez świadectw i bez egzaminu)	chłopców	dziewcząt	zamieszkałych w rejonie tej szkoły	poza rejonem tej szkoły	najbliżej do szkoły powyżej 3 km	urodzonych w roku: 1932	1931	1930	1929	1928	1927	1926	1925	1924	1923 i wcześniej	wyznania: rzym.-kat.	gr.-kat.	ewang. wszelkich obrządków	prawosł. i inn. wyzn. kościoła wschodn.	mojż.	innego	język ojczysty: polski				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
I	34	—	—	—	—	10	7	—	—	—	—	—	24	16	18	34	—	—	—	14	12	6	2	—	—	—	—	—	34	—	—	—	—	—	34	—	—	—	—
II	26	24	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	14	12	26	—	—	—	—	6	12	5	2	1	—	—	—	26	—	—	—	—	—	26	—	—	—	—
III	24	22	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	13	11	24	—	—	—	—	—	7	7	6	4	—	—	—	24	—	—	—	—	—	24	—	—	—	—
IV	14	8	6	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	7	7	14	—	—	—	—	—	—	—	4	6	4	—	—	14	—	—	—	—	—	14	—	—	—	—
Razem	98	54	8	5	3	12	7	—	—	—	—	—	24	50	48	98	—	—	—	14	18	25	14	12	11	4	—	—	98	—	—	—	—	—	98	—	—	—	—

UWAGA: Z ostatniej karty dzienników lekcyjnych 1937/38 roku szkolnego.

TABL. 3. Uczniowie zamieszkali poza obwodem tej szkoły wg stanu z dnia 1 października 1938 r.

Miejscowości nie należące do obwodu tej szkoły, z których dzieci do niej uczęszczają	Odległość najdalszych domów od szkoły w km	Ogółem uczęszcza uczniów	Z tej liczby przypada na: uczniów w wieku przedszkolnym	uczniów w wieku obow. szkolnego	uczniów starsz. poza wiekiem obow. szkol.
1	2	3	4	5	6
Razem					

UWAGA: Według dzienników lekcyjnych z bieżącego roku szkolnego.

TABL. 4. Zestawienie roczne uczęszczania uczniów i dni nauki szkolnej w roku szkolnym 1937/1938.

Roczne sumy: obecnych	nieobecnych	razem	% obecności	Liczba dni, w których odbyły się lekcje
1	2	3	4	5
12209	2135	14344	85	164

UWAGA: W rubryce 1, 2, 3 wpisuje się sumę rubryk 4, 5, 6 z przedostatniej karty dzienników lekcyjn.

TABL. 5. Biblioteka uczniowska i pomoce naukowe.

Liczba tomów w dn 21 VI 1938 r.	W ciągu roku szk. 1937/38 było: uczniów korzystających z biblioteki	Wypożyczeń (obrót)	Szkoła posiada liczbę: globusów	map Polski	map Europy
1	2	3			
	33	158	1	1	—

TABL. 6. Zestawienie ruchu uczniów i wyników rocznej klasyfikacji w roku szkolnym 1937/1938.

Klasy	Ruch uczniów: Stan w dniu 1. X. 1937	W ciągu okresu od dnia 1. X. do dnia 21. VI.: przybyło	ubyło: wskutek śmierci	z innych przyczyn	Stan w dniu 21. VI. 1938	Wyniki klasyfikacji uczniów: ukończyło szkołę	Promowano do wyższej klasy	Przeszło na drugi rok nauki w kl. 2-let., na drugi lub trzeci w kl. 3-let.: Ogółem uczniów	z wynikiem pomyślnym	niekla-syfikowanych	Pozostało w tej samej klasie: Ogółem uczniów	w tym niekla-syfikowanych
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
I	36	1	—	2	35	—	21	—	—	—	14	8
II	26	1	—	1	26	—	23	—	—	—	3	—
III	16	1	—	3	14	—	9	5	—	5	—	—
IV	10	1	—	2	9	—	—	9	7	2	—	—
V	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VI	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VII	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem	88	4	—	8	84	—	53	14	7	7	17	8

UWAGA: Odpis ostatniej strony księgi ocen.

TABL. 7. Rozmieszczenie klas (oddziałów) w lokalu szkolnym i grunt szkolny własny. Rok szk. 1938/39.

Nr izby	Miejscowość, ulica, nr domu gdzie znajduje się izba	Przeznaczenie izby	Odległość od głównego lokalu szkolnego w m	Powierzchnia podłogi izby w m²: w budynku własnym	w budynku wynajętym	Wysokość izby w m	Liczba wszystkich miejsc w ławkach	Klasy (oddziały) i komplety korzystające z izby, oraz liczby godzin użytkowania izby w ciągu tygodnia (np. V — 30 ucz. — 7 g., V + VI — 56 ucz. — 21 g., VI — 23 ucz. — 6 g.)	UWAGA: W razie używania izb przez inną szkołę podać tę szkołę
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Zaścianki	klasa	—	—	69,39	2,79	60	I+II — 60 ucz. — 15 g. III+IV — 38 ucz. — 19 g.	—

Obszar gruntu szk. własnego wynosi — arów, w tym przeznaczono pod uprawy ogrodnicze dla celów nauki szk. — arów

TABL. 8. Tygodniowy plan godzin z nauką religii tylko jednego wyznania bez przedmiotów dodatkowych i liczba nauczycieli uczących w poszczeg. klasach (oddziałach).

Przedmioty \ Klasy (oddziały)	I	II	III	IV	Godz. nauczycielsk.: razem	w klasach (oddziałach): zasadniczych	równoległych
Religia	2	1+1	1+1		4	4	—
Język polski	4+3	3+4	3+4	3+3	13	13	—
Język	—	—	—	—	—	—	—
Historia	—	—	—	1+1	1	1	—
Geografia } Nauka o przyrodzie	—	—	2+1	2+1	4	4	—
Arytmetyka z geom.	2+2	2+2	1+2	2+1	8	8	—
Rysunek } Zajęcia praktyczne	1		1c.1t.1c.		2	2	—
Śpiew } Ćwiczenia cielesne	1		1		2	2	—
Liczba godz. ucznia	15	15	19	19			
Liczba godz. naucz.	15		19		34	34	—
Liczba nauczyc. uczących w poszczeg. oddz. (bez nauczyc. rel.)	1		1				

UWAGA: Lekcje prowadzone w języku niepolskim ująć w klamry [ ].

TABL. 9. Zespoły nauczania religii innych wyznań nie podane w T. 8 i nieuwzględn. w T. 8 przedmioty dodat.

Nr porządkowy	Zespół utworzono z uczniów oddziałów (ł)	Liczba uczniów w zespole	Przedmiot nauczania	Godz. nauczycz. w zespole tygodniowo	Nr izby lekcyjnej lub nazwa sali szkolnej, w której uczy się zespół
1	2	3	4	5	6
Liczba godzin nauczycielskich razem					

TABL. 10. Ruch uczniów w okresie od 1. X. 1937 r. do 1. X. 1938 r.

	Liczba uczniów
Przybyło uczniów w okresie od 1. X. 1937 r. do 1. X. 1938 r.	
1. z innych szkół powszechnych	—
2. z domu	28
Ogółem przybyło	28
Ubyło uczniów w okresie od 1. X. 1937 r. do 1. X. 1938 r.	
1. z powodu śmierci	—
2. z powodu ukończenia szkoły (najwyższej klasy)	—
3. z powodu przeniesienia się do innej szkoły niż powszechna	—
4. z powodu przeniesienia się do innej szkoły powsz.	8
5. z innych lub niewiadomych powodów: a) po ukończeniu obow. szk.	1
b) przed ukończeniem obow. szk.	9
Ogółem ubyło	18

TABL. 11. Grono nauczycielskie i podział zajęć.

Nr porządkowy	Nazwisko i imię kierownika i nauczyciela	Stały, tymczasowy, kontraktowy, płatny od godzin, praktykant, przydzielony, dochodzący	Dodatkowe kwalifikacje (wyższe studia, W. K. N., Inst. Naucz. itp.) z podaniem ewent. specjalności przedmiotowej	Ilość lat pracy nauczycielskiej	Wyznanie	Religia: uczy w oddziałach	godzin tygodn.	Język polski: uczy w oddziałach	godzin tygodn.	Język: uczy w oddziałach	godzin tygodn.	Historia: uczy w oddziałach	godzin tygodn.	Geografia: uczy w oddziałach	godzin tygodn.	Nauka o przyrodzie: uczy w oddziałach	godzin tygodn.	Arytmetyka z geometrią: uczy w oddziałach	godzin tygodn.	Rysunek: uczy w oddziałach	godzin tygodn.	Zajęcia praktyczne: uczy w oddziałach	godzin tygodn.	Śpiew: uczy w oddziałach	godzin tygodn.	Ćwiczenia cielesne: uczy w oddziałach	godzin tygodn.	uczy w oddziałach	godzin tygodn.	Ogółem godzin tygodniowo	W tym godzin płatn. z fund. godz. nadliczb.	W obowiązk. godzin (łach)	Inne zajęcia w szkole
1	2	3	4	5	6	7		8		9		10		11		12		13		14		15		16		17		18		19	20	21	22
1.	Paszkowski Tadeusz	stały	Kierownictwo 2-letniego pryw. K. K. Sh. - gr. humanistyczna	14	rz.-kat.	I+II III+IV	4	I+II III+IV	13	—	—	IV	1	III+IV	4	I+II III+IV	8	I+II III+IV	1	I+II III+IV	1	I+II III+IV	1	I+II III+IV	1	—	—	34	4	I, II III, IV	S.K.O.; P.C.K.; Biblioteka uczniów
	Ogółem						4		13		—		1		—		4		8		1		1		1		1	—	34	4		

49 godz. wedł. rozporządzenia

*) Wypełnia się tylko dla szkół z polskim językiem nauczania — patrz część I „Instrukcji" dotyczącej planów i programów nauki w publ. szkołach powsz. w r. szk. 1935/6 (Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych Lwów 1935 r.), a dla szkół innych — według przepisów obowiązujących w danym okręgu szkolnym.

Wypełnił Kierownik szkoły W. Pontkowski (Podpis) Zaścianki (Miejscowość), dnia 3 października 1938 r.

Przyjęto do wiadomości. Inspektor Szkolny ..... (Podpis) ....., dnia 18 X. 1938 r.

ROZKŁAD LEKCYJ[1)]

w publicznej szkole powszechnej w Zaściankach gm. rudomińskiej pow. Wil.-Trockiego na rok szkolny 1938/9

oddziały (klasy) oraz numery izb (według tabl. 5), w których odbywają się lekcje i przedmioty nauczania

Dni	Lekcja	Czas[2)] rozpoczęcia	Czas[2)] zakończenia	I Nr izby	I przedmiot nauczania	II Nr izby	II przedmiot nauczania	III Nr izby	III przedmiot nauczania	IV Nr izby	IV przedmiot nauczania	Liczba lekcji	NAZWISKO NAUCZYCIELA[3)] Pankowski: ma lekcję w oddziale (klasie)
Poniedziałek	1	8	8[15]					1	J. polski gł.	1	J. polski c.	1	III+IV
	2	9	9[15]					1	Arytmetyka c.	1	Arytmetyka gł.	2	III+IV
	3	10	10[15]					1	Religia c.	1	Religia gł.	3	III+IV
	4	11	11[15]					1	Śpiew i ćwicz. cielesne			4	III+IV
	5	12	12[15]	1	Arytmetyka gł.	1	Arytmetyka c.					5	I+II
	6	13	13[15]	1	J. polski c.	1	J. polski gł.					6	I+II
Wtorek	1	8	8[15]					1	J. polski c.	1	J. polski gł.	1	III+IV
	2	9	9[15]					1	Geogr. z przyr. gł.	1	Geogr. z przyr. c.	2	"
	3	10	10[15]					1	Rysunki – zaj. praktyczne.			3	"
	4	11	11[15]	1	J. polski gł.	1	J. polski c.					4	I+II
	5	12	12[15]	1	Religia							5	"
	6	13	13[15]	1	Śpiew – ćwicz. cielesne.							6	"
Środa	1	8	8[15]					1	Arytmetyka gł.	1	Arytmetyka c.	1	III+IV
	2	9	9[15]					1	J. polski gł.	1	J. polski c.	2	"
	3	10	10[15]					1	J. polski c.	1	Historia gł.	3	"
	4	11	11[15]	1	J. polski gł.	1	J. polski c.					4	I+II
	5	12	12[15]	1	Arytmetyka c.	1	Arytmetyka gł.					5	"
	6											6	
Czwartek	1	8	8[15]					1	Geogr. z przyr. c.	1	Geogr. z przyr. gł.	1	III+IV
	2	9	9[15]					1	J. polski c.	1	J. polski gł.	2	"
	3	10	10[15]					1	Religia gł.	1	Religia c.	3	"
	4	11	11[15]	1	J. polski c.	1	J. polski gł.					4	I+II
	5	12	12[15]	1	Rysunki – zaj. praktyczne							5	"
	6	13	13[15]	1	Religia							6	"
Piątek	1	8	8[15]					1	J. polski gł.	1	J. polski c.	1	III+IV
	2	9	9[15]					1	Arytmetyka c.	1	Arytmetyka gł.	2	"
	3	10	10[15]					1	Geogr. z przyr. gł.	1	Ry.-zaj. prakt. c.	3	"
	4	11	11[15]	1	Arytmetyka gł.	1	Arytmetyka c.					4	I+II
	5	12	12[15]	1	J. polski gł.	1	J. polski c.					5	I+II
	6	13	13[15]	1	J. polski c.	1	J. polski gł.					6	"
Sobota	1	8	8[15]					1	J. polski c.	1	J. polski gł.	1	III+IV
	2	9	9[15]					1	Ry.-zaj. prakt. c.	1	Geogr. z przyr. gł.	2	"
	3	10	10[15]					1	Arytmetyka gł.	1	Historia c.	3	"
	4	11	11[15]	1	J. polski gł.	1	J. polski c.					4	I+II
	5	12	12[15]	1	Arytmetyka c.	1	Arytmetyka gł.					5	"
	6											6	
											Nauczyciel ma godzin lekcyj tygodniowo	—	34

UWAGI. 1) Jeżeli oddziały (klasy) uczą się równocześnie w jednej izbie, należy w rozkładzie uwidocznić naukę głośną i cichą. — Przedmioty nauczane nie w polskim języku należy ująć w klamry [ ]. 2) Czas według zegara 24-godzinnego z podaniem godzin i minut. 3) Dla każdego nauczyciela przeznaczona jest jedna rubryka pionowa. W odpowiedniej kratce tej rubryki wpisujemy oddział (klasę) lub oddziały (klasy), w których nauczyciel ma lekcję w danym dniu i danej godzinie.

Stwierdzam, że powyższy rozkład lekcyj jest zgodny z organizacją szkoły, przedstawioną na odwrocie.

Kierownik szkoły Pankowski (Podpis), Zaściankach (Miejscowość) dnia 3. października 1938.